

Slutrapport från Genomförandegruppen för Individuell Reprografiersättning (GIR) 2002-02-18

Sammanfattning – Förslag

Genomförandegruppen för Individuell Reprografiersättning, GIR, föreslår att ett system för utbetalning av Individuell Reprografiersättning (IR) införs och genomförs under år 2002, med första utbetalning i mars 2003.

Ersättningen kommer från de avtal som ger undervisningsanordnare rätt att kopiera skyddade verk, s.k. BONUS ersättning.

Organisationerna, BUS, FST, KIF och KRO, ingår ett avtal vilket reglerar att IR utbetalas under tre år för inkasseringsåren 2002, 2003 och 2004. Organisationerna utser gemensamt en IR Nämnd att handlägga ersättningens praktiska handläggning. Ersättningen administreras av BUS som har rätt till kostnadsavdrag med högst 10% av utbetald ersättning.

Ersättningen rör alla typer av utgivna verk, vi föreslår att IR under de första tre åren endast ska utbetalas för bilder i böcker. Skälet för detta är att bilder i övriga verkskategorier förekommer relativt mycket mindre och att det är statistiskt svårt att härleda vilka bilder som kopierats. På baksidan kan vi nå en bra överensstämmelse mellan inkasserad och utbetald ersättning.

I utredningen redogörs för vissa andra avgränsningar och regler, dessa leder fram till följande fördelningssystem.

IR omfattar endast inkasserade ersättning för bilder i bok – skönlitteratur, facklitteratur och läromedel. Ersättningen fördelas mellan dessa tre bok kategorier i den omfattning som statistik anger och som ersättning inkasseras. Ersättningen utbetalas efter ansökan från den som haft bild återgiven i något bokverk. Ett regelsystem föreslås avseende antal bilder per bok, upplaga, tidsperiod per utgåva, max- och minimiersättning mm. Ett poängsystem utvecklas där varje publicerad bild i grunden ger 1 (en) poäng. Följande tabeller används:

Antal utgivna exemplar	Poängtal
- 3.000	1
3.001 – 5.000	1,1
5.001 – 10.000	1,2
10.001 – 20.000	1,3
20.001 -	1,4

Ersättningen söks genom särskild blankett eller fås automatiskt på basis av den information BUS redan har genom sin tillståndsgivning. IR Nämnden kan genomföra vissa kontroll och kompletteringsåtgärder. Dessa uppgifter poängsätts enligt tabell och regler ovan. En test av blankett, information och angivande av poäng har genomförts.

Poängen för varje bok kategori beräknas för sig enligt följande.

Skönlitteratur antalet tillgängliga kronor delas med antalet poäng för samtliga bilder i skönlitteratur, ett värde i kronor per poäng erhålls. För varje upphovsman med bilder i skönlitteratur

räknas fram dennes totala poäng i skönlitteratur och multipliceras med poängvärdet. Ersättning för skönlitteratur för varje upphovsman erhålls.

På motsvarande sätt förfärs med Facklitteratur respektive Läromedel. Om upphovsman har ersättning från fler än en kategori läggs samtliga ihop. Därefter betalas ersättningen ut.

Mottagare är Illustratörer, Konstnärer och Konsthantverkare. Alla upphovsmän betraktas som likvärdiga i systemet och jämställs.

Ersättningen avser upphovsmän som stadigvarande är bosatta i Sverige samt böcker som är utgivna i Sverige på den svenska marknaden.

Genom att ersättningen endast utgå för böcker samt att det föreslås att endast 65% av denna ersättning utdelas de första åren kommer möjligheter till kollektiv utdelning att finnas kvar. Till individuell fördelning genom IR går därmed endast en del av den tillgängliga ersättningen. Ungefär 3,3 Mkr av tillgängliga knappt 10 Mkr fördelas i IR.

GIR föreslår att IR genomförs 2002 med första utbetalning i mars 2003.

En särskilt IR Nämnd inrättas med syfte att besluta över IR:s praktiska genomförande, en instruktion för IR Nämnden har utarbetats. Ett avtal mellan organisationerna reglerar samarbetet inom IR för tre utbetalningsår, 2003, 2004 och 2005.

En utvärdering genomförs efter två års utbetalning och tar sin början i april 2004. Den ger underlag och fakta för hur IR skall utvecklas.

1 Inledning

Skälen till en individuell fördelning av fotokopieringsersättningen (den s.k. BONUS ersättningen) är flera. Principiellt är det en ersättning för de prestationer individuella upphovsmän utfört, vi måste därför rikta ersättningen till dem som har ställt prestationerna till förfogande. Ersättningen uppgår idag till sådana belopp att individuell fördelning blir meningsfull. Objektiva fördelningssystem baserade på nyttjandet av verk är principiellt att föredra för upphovsrättsorganisationer. Vid individuell fördelning kan bildorganisationerna samarbeta bättre eftersom man lättare kommer överens om fördelningsprinciper när de riktas till upphovsmännen än när medlen skall gå till den egna föreningskassan. Ett individuellt fördelningssystem kan vidareutvecklas över en längre tid och uppfattningar kan successivt avläsas hos upphovsmännen. Till detta kan läggas att erfarenheterna av IV:ens poängsystem, COPYSWEDES individuella system för kabel-TV och kassettersättningen, med bibliotekersättningens och andra liknande system är mycket goda.

Vi måste utveckla system för individuell fördelning av ersättningar för att kunna svara upp mot framtidens upphovsrättsproblem. Den digitala användningen av verk kännetecknas bland annat av att mängden verk som ställs till förfogande, med möjlighet till nyttjande, ökar dramatiskt. Den situation som gäller för fotokopieringsområdet, som vi nu diskuterar, kommer därför att uppstå på nya områden (intranät, digital undervisning, distansundervisning etc).

Vi måste därför utveckla individuella fördelningssystem som kan hantera ofullständig kunskap och som kompletterar befintlig information med system för antaganden och sannolikhet.

Om vi istället väljer att enbart utbetala fotokopieringsersättningarna som bidrag och stipendier bidrar vi inte till att utveckla de upphovsrättsliga lösningarna. Det leder tankarna mot system där den enskilde upphovsmannen får acceptera allmänt hållna kompensationsystem där kontakten med verken förloras. Det är inget bra alternativ för bildupphovsmännen. Vi skall arbeta för en generös statlig konstnärspolitik, innebärande både generösa stipendiemedel som stöd till konsten och de fria bildskaparna, och att bildskaparna tillerkänns rättigheter över sina verk genom upphovsrätten. För effektivt, rationellt och konsekvent kunna kräva olika marknader på betalning när bildverk nyttjas måste individuella fördelningssystem tillskapas.

De upphovsrättsliga marknaderna bygger på att den enskilde upphovsmannen ställer sina verk till förfogande. I utbyte får upphovsmannen ersättning. Det är den förenklade bilden av upphovsrätten. I vårt samhälle är förhållanden ofta komplicerade och teknisk utveckling har lett till att verksutnyttjande kan ske långt från upphovsmannens fysiska kontroll. Att utvecklingen har varit och är sådan tar inte bort det faktum att det alltid finns ett nyttjande av ett verk som det grundläggande. Det finns därför anledning att utveckla systemen till individuell ersättning.

Vi anser att de individuella upphovsrättsliga systemen innebär ekonomisk ersättning av en grundläggande karaktär till upphovsmannen, på samma sätt som när ett verk säljs eller ersättning utgår för ett uppdrag. De kulturpolitiska och socialpolitiska bidragssystemen skall komplettera och stödja upphovsmannen i dennes yrkesutövning samt ge ett stöd likvärdigt det övriga medborgare har rätt till. Om bidragssystemen tillåts ersätta de upphovsrättsliga systemen kommer bildskaparen aldrig att kunna leva av sin yrkesverksamhet. Det är angeläget för alla bild- och formkonstnärer att det skapas balans mellan de upphovsrättsliga, kulturpolitiska och socialpolitiska systemen.

2 Uppdraget

IR har sitt ursprung i en organisationskommitté bestående av ledamöter från BUS, KRO och KIF som arbetade fram till maj 1998. De föreslog BUS årsmöte att ett individuellt fördelningssystem för fotokopieringsområdet skulle utredas. En arbetsgrupp arbetade fram till 1999 och föreslog en övergång till en individuell fördelning och presenterade principerna till ett sådant system. Genomförandegrupper för Individuell Reprografiersättning, GIR, tillsattes. Den har bestått av Margita Dahlström och Mats Lindberg utsedda av BUS, Leif Eriksson och Anders Suneson utsedda av Föreningen Svenska Tecknare (FST), Maria Sundström och Ove Martin Wall utsedda av Konstnärernas Riksorganisation (KRO), Ove Martin Wall även utsedd av Sveriges Konsthantverkare & Industriformgivare (KIF). GIR har arbetat sedan hösten 1999 med att utveckla ett praktiskt fungerande system. 23 sammanträden har genomförts. Arbetet har kontinuerligt rapporterats till respektive organisation. Samtliga beslut är enhälliga.

3 Avtalslicenssystemet

Fotokopieringsersättningen grundas på en upphovsrättslig reglering benämnd avtalslicens. Den ger den nyttjare som har ett avtal om fotokopiering med en representativ organisation av upphovsmän t.ex. KRO eller FST, rätt att fotokopiera ur utgivna verk av samtliga upphovsmän av denna kategori. Det innebär att ett sådant avtal binder inte bara den som är medlem i KRO eller FST utan också de som inte är medlemmar oavsett nationalitet, dvs alla upphovsmän inom området. Avtalslicenssystemen har använts i de sammanhang där man önskat att nyttjare skall ha laglig tillgång till verk samtidigt som man inte helt önskat inskränka upphovsmännens rättigheter. Andra avtalslicensområden är kabel-tv där Copyswede administrere-

rar avtalen. Där bygger man på liknande sakförhållanden, en mängd verk av olika upphovsmän av vilka många inte kan nås och det är en blandning av svenskt och utländskt. Skillnaden är att Copyswede etablerat ett system för individuell fördelning direkt från Copyswede, inom BONUS har detta aldrig varit aktuellt.

Genom lagstiftningen om fotokopiering i undervisningsväsendet får en lärare, om kommunen har avtal med BONUS organisationerna, rätt att kopiera för användning i undervisningen. Motsvarande gäller för universitet och höskolor och fristående skolor/höskolor.

Systemet har visat sig vara effektivt sett ur undervisningsanordnarens synpunkt och givit ekonomisk återbäring till berörda rättighetshavare.

Problemet ”med BONUS” systemet ligger i dess förutsättningar. Det är en massmarknad där man har dålig kunskap om vad som kopieras. Kunskapen om exakt vilken upphovsmans verk som kopieras är obefintlig. En sådan rapportering är omöjlig att begära och få in. Sambandet mellan det individuella verket och upphovsmannen är brutet. BONUS verksamhet bygger på ett schabloniserat synsätt. Man har inget uppdrag att gå in på ett mer individualiserat arbets-sätt. Det gör det svårt att inom BONUS utveckla individuella fördelningssystem. Det måste ske hos organisationerna som mottar ersättningen via BONUS. Vårt förslag är därför en förändring av avtalslicenssystemet, med syfte att den enskilde upphovsmannen erhåller ersättning för att denne ställer sina verk till förfogande för kopiering i undervisningsväsendet.

4 Internationella exempel - Bild-Kunst, Tyskland.

1998 genomfördes ett besök hos Bild-Kunst, som är BUS tyska motsvarighet, vilket gav inblick i ett fungerande system. Det visade tydligt att det går att genomföra ett fungerande system med hög acceptans hos upphovsmännen.

Bild-Kunst får in ersättningen på samma oidentifierade sätt som BONUS. Man vet inte vems verk som är kopierat. Man har därför byggt upp ett system för individuell fördelning som bygger på vad man kallar objektiv tillgänglighet. Man utgår från antagandet att alla verk som är tillgängliga för kopiering också kan bli kopierade, man anser också att sannolikheten för att bli kopierad är hög. Rättighetshavaren rapporterar till Bild-Kunst vilka verk som är publicerade och i vissa fall har Bild-Kunst redan information från egen licensiering av återgivning av konstverk. Genom statistiska undersökningar vet man var kopiering sker och vilken typ av material som kopieras och kan därmed relatera olika material i förhållande till varandra.

Bild-Kunst representerar såväl konstnärer, illustratörer, fotografer och utgivare i fotokopieringsfrågor. Det sker därför först en fördelning mellan dessa grupper. Vidare avsätts en del till sociala och kulturella ändamål.

Man ger olika material olika vikt (multiplikatorer) utifrån den kunskap man har om kopieringen. Vidare har man en regel om minimi- och maximibelopp som utbetalas. Böcker räknas de fem åren närmast efter publiceringsåret. Högst 200 verk per bok och upphovsman beaktas. Man har två typer av rapporter för anmälan av verk, en för tidningar och tidskrifter och en annan för böcker. Bild-Kunst använder samma information för olika typer av ersättningar. Hanteringen blir därför mycket kostnadseffektiv.

Besöket övertygade om att det går att bygga upp ett lika enkelt, begripligt och effektivt fungerande individuellt fördelningssystem även i Sverige.

5 Ett svenskt system - utgångspunkter

Ett svenskt system skulle bygga på liknande principiella syn som det tyska. Det bygger på enkla antaganden om nyttjande, eftersom det är omöjligt att finna den vars verk som verkligen blivit kopierad och i vilken omfattning kopieringen skett av verket. Antaganden är inte ovanliga i fördelningssystem. Ser man på författarnas ersättning från biblioteksutlåningen så utgår den från lånet av boken. Man får ersättning för möjligheten att läsa boken, det underliggande antagandet är att boken blir nyttjad (läst). Men man vet inte hur många böcker som inte blir lästa och inte heller vilka. Man accepterar antagandet att man blir läst eller oläst i samma proportion som böckerna blir lånade. I systemet för den individuella visningsersättningen (IV) utgår vi från att allmänheten tar del av konstverken; ju mer publika konstverk desto högre ersättning. Men vi vet inte om de tar del av dem, men vi antar att man tar del av respektive inte tar del av varje konstverk i samma proportion. Möjligheten att ta del av verken skapar grunden för ersättningen. Även STIM har system där man fördelar ersättning efter vissa antaganden om hur människor betar sig och möjligheten att ta del av musiken. Man lägger etablerad kunskap till grund för områden där man saknar information och antar att beteendet är samma.

Antaganden

Ett fördelningssystem skall bygga på enkla antaganden om nyttjande, eftersom det är omöjligt att finna den vars verk som verkligen blivit kopierad och i vilken omfattning kopieringen skett av verket.

Antagande 1 är att om man är publicerad kan man bli kopierad.

Antagande 2 är att material kopieras i den relation till varandra som BONUS statistik utvisar.

Antagande 3 är att värdet av kopieringen är det värde till vilket ersättningen kommer in på olika områden.

Först måste vi få in information om var bildupphovsmän är publicerade.

För det andra måste vi ta del av det material som kommit fram ur BONUS statistiska undersökningar. Det gäller dels antalet kopior av olika förlagor liksom olika avtalsområdets tyngd i förhållande till varandra ut kopieringssynpunkt.

Ersättningen för fotokopiering fördelar sig olika mellan skolområdet och högskoleområdet. Vi får olika mycket betalt för kopieringen. Även denna grund är ett moment i utvecklandet av fördelningssystemet.

BONUS statistik

I vårt fördelningssystem skall vi hantera ett material där vi har begränsade kunskaper. Men vi vill komma så nära sambandet mellan kopieringen och upphovsmannen som möjligt.

Till vår hjälp skall vi därför ta det material som kommer fram ur BONUS statistiska undersökningar. BONUS har statistik på två områden, Skolområdet och Högskoleområdet. Dessa undersökningar genomförs ganska sällan och har ett begränsat urval. Men ger trots det användbar information.

Undersökningar har hittills genomförts ungefär var 10:e år på respektive område. Genom ett urval av skolor/högskolor/institutioner undersöks antalet kopior som tas och hur dessa förde-

lar sig på olika material. Ungefär 10% undersöks. En totaluppräknning sker sedan till hela Sverige. Undersökningarna har genomförts av professionella institut (SCB, SIFO).

Vi får veta hur många kopior som tas av olika material samt hur bildandelen ser ut i materialet. Vi kan dessutom fördela mellan fotografi och annan bildkonst. Det ger en bra information över hur kopieringsbeteendet är. Vi ser vilka kategorier (skönlitteratur, tidskrifter, dagstidningar, fackböcker, läromedel etc) som kopieras och hur mycket samt relationen mellan dessa kategorier. Vi kan få detta fördelat ner på vårt område, annan bild än fotografi, och ser hur många sådana kopior som tas. Det möjliggör att relatera dessa kategorier i förhållande till varandra och på den grunden utforma ett fördelningssystem.

På basis av statistiken och efter förhandlingar fördelas ersättningen på olika upphovsmanna- och utgivarföreträdare.

BONUS statistiken och sättet som ersättningen fördelas mellan olika områden kan utgöra grund för ett fördelningssystem. Syftet är att komma närmare vad som kopieras genom att styra pengarna till sådant material där sannolikheten för att bli kopierad är högre.

Statistikfrågor

Ur BONUS statistiken har följande avgränsningar gjorts:

Endast svenskt material och inte utländskt eftersom utländsk ersättningen skall utväxlas.

Uppräknat till ersättningsnivå eftersom det är ersättningen som är intressant, inte antal kopior.

Annat skyddat material har neutraliserats genom att använda tabeller där detta fördelats ut på övriga kategorier, eftersom det framstår som rimligt att antaga att delar av dessa kommer från böcker även om de inte identifierats som sådana av något skäl.

Följande avgränsningar görs av olika avtalsområden. Endast Skol och Högskole området skall omfattas. Inte ersättningar för preskriberade medel som skall delas ut till utlandet, inte heller avtalet avseende Lernia/AMU där vi saknar statistisk undersökning, inte heller räntor och återförda administrationsbidrag samt inte heller eventuella medel vi mottar från utlandet eftersom statistiken ofta är svår att jämföra med den svenska.

Skolområdet (SIFO)

Undersökningen är från 1995 och från materialet erhåller vi följande tabell i antal kopior.

Skönlitteratur 3%	641.000 kopior	obs 15% utgivarandel
Facklitteratur 13%	3.009.000 kopior	obs 15% utgivarandel
Läromedel 84%	19.162.000 kopior	obs 25% utgivarandel

Med hänsyn taget till utgivarandel förändras siffrorna enligt följande

Skönlitteratur 3,12%	544.850 kopior
Facklitteratur 14,64%	2.557.650 kopior
Läromedel 82,24%	14.371.500 kopior
Summa	17.474.000 kopior

Denna summa kopior skall relateras till totala antalet kopior framräknat för våra grupper (BUS/KRO/KIF/FST). Total antal kopior är 33.248.650 och antal bok/läromedels kopior utgör 52,55% av dessa.

Högskole området, (SCB)

Undersökningen är från 1988 och från materialet erhåller vi följande tabell i antal kopior.

	Skönlitteratur	Facklitteratur	Summa
Totalt	19.682	1.097.232	1.116.914
Utgivarandel	- 2.952	- 274.308	- 277.260
Summa antal kopior	16.730	822.924	839.654

Denna summa kopior skall relateras till totala antalet kopior framräknat för våra grupper (BUS/KRO/KIF/FST). Total antal kopior är c:a 2.153.000 och antal bok/läromedels kopior utgör 39% av dessa.

Av statistiken ser vi att Läromedel endast finns på Skolområdet medan facklitteratur dominerar Högskoleområdet. Skönlitteratur finns i låg utsträckning på Högskoleområdet.

Skiss över möjlig fördelningsmodell

GIR föreslår att de medel som enligt statistiken är ersättning för böcker (skönlitteratur, facklitteratur och läromedel) delas ut. Övriga områden dagstidningar, vecko- och fackpress samt not är var för sig små områden ersättningsmässigt och det kan bli aktuellt att föra in dem vid ett senare tillfälle när erfarenhet av IR vunnits. Ersättningen för smådia och separat bild har ingen information om förutom att det är just smådia och separat bild, de går alltså inte att fördela med stöd av egen statistik.

GIR föreslår att ersättningen för övriga kategorier, utom bok, används för finansiering av kollektiva ändamål.

Med denna utgångspunkt finns följande pengar tillgängliga.

För Skolområdet är prognosen för 2002 totalt 8.560.000 kronor i ersättning sammanlagt till FST och BUS, vilket motsvarar andra bilder än fotografi. Om vi endast räknar med ersättningen för böcker, som är 52,55% skulle c:a 4.500.000 kr kunna utdelas individuellt.

För UHÅ området är prognosen för 2002 totalt 1.400.000 kronor i ersättning sammanlagt till FST och BUS. Andelen för böcker är 39% vilket innebär att 546.000 kr kan utdelas individuellt.

Sammanlagt kan c:a 5.046.000 kr utdelas individuellt. Förslaget är att 65% av detta utdelas, prognosen innebär att c:a 3.280.000 kronor utdelas genom IR.

Av den kvarvarande ersättning föreslås att den del som enligt fördelningsöverenskommelsen mellan BUS/KRO/KIF och FST tillhör FST disponeras av FST i den ordning de bestämmer internt medan den del som tillhör BUS/KRO/KIF går in i BUS administration, efter fullmaktsordning. Det innebär att det även finns medel för kollektiva stödformer.

Uppräkningsfaktorer behövs ej

Vi skall fördela ersättningen i enlighet med vad statistiken visar samt skilja på fördelning mellan skola och högskola eftersom inkasserad ersättning är annorlunda. Genom att statistiken visar att kopieringen är olika på olika materialkategorier på skola och högskola kan de tre kategorierna Skönlitteratur, Facklitteratur och Läromedel användas för fördelning. Vi får ungefär följande pottar att fördela till sökande på respektive pott.

<u>Materialkategori</u>	<u>Skola</u>	<u>Högskola</u>	<u>Summa</u>
Skönlitteratur	91.000	7.000	98.000 kr
Facklitteratur	428.000	348.000	776.000 kr
Läromedel	2.405.000	0	2.405.000 kr

Det är avgörande att definiera kategori av bok/läromedel i instruktionen till sökande, här får vi ta hjälp av och utgå från kod instruktionen när statistik undersökningen kodades. Våra definitioner måste följa kodningens instruktion. Läromedel har definierats efter FSL:s läromedels förteckning, vilken även nyttjas i kodningen.

Gräns på högst 50 bilder per bok av samma upphovsman och andra bildrelaterade regler

En gräns för antalet bilder per bokverk om 50 bilder per bok och upphovsman fastslås. Det löser problemet om det i en bok är många små bilder medan det är större bilder, men färre, i en annan. Det sätt på vilket ersättningen inkommer från undervisningsväsendet beräknas utifrån grunden hur stor bilden är, större bilder ger högre ersättning än mindre.

I bilderböcker och seriestripes eller album räknas varje bildruta (bild) för sig.

Det skall observeras att diagram och tabeller inte omfattar av IR, de betraktas i BONUS systemet som litterära verk och inte konstverk.

En bild som löper runt hela boken d.v.s. är både fram- och baksida räknas som en bild.

Det är viktigt att man vid ifyllandet av blanketten inte anger ”>50” bilder utan istället exakt det antal bilder det handlar om. Detta eftersom IR systemet kan komma att ändras när utvärderingen genomförts.

En bok är med i fördelning i fem år

En tidsaspekt har lagts in eftersom vissa material (böcker) har avsevärt längre livslängd än annat material. Lärdomarna från Bild-Kunst var goda och deras siffror har därför lagts in, innebärande att en bok är med i fem år sedan den gavs ut eller kom ut i ny upplaga. Det innebär att varje utgåva av en bok räknas i fem år från utgivningsåret, det behövs ett nytt ISBN nummer för att räknas in. Det innebär, i extremfallet, att en bok som ges ut i flera varianter (flera ISBN nummer) under ett antal år kan förekomma flera gånger i fördelningen. Det är en följd av regeln.

Poängsystem

BUS har vana vid att bygga upp poängsystem från andra området. IV är det största men det finns även mindre som fördelning av ersättning för Sveriges tidskrifter (mellanstort) och från

små områden som Konstperspektiv. Alla dessa bygger på att klumpbelopp erhålls som fördelas på basis av de kunskaper BUS har om bildanvändning.

Poängsystemets utgångspunkt är de antaganden som gjorts ovan. Det innebär att om man förekommer med sina verk i ett tryckt material så föreligger också en möjlighet att bli fotokopierad. Det är denna möjlighet som gör att man blir ersättningsberättigad, man erhåller poäng enligt poängsystemet. När allas poäng räknats fram, läggs de ihop och därefter räknas det fram vad varje poäng är värd. Detta värde multipliceras med varje upphovsmans poäng varvid man erhåller sin ersättning.

Definitioner

Tilltryck = Samma ISBN som 1:a utgåvan av boken och ingen revidering av innehåll har skett.

Nytryck = Nytt ISBN ges boken eftersom innehållet har reviderats.

Läromedel = Enligt läromedelsförteckning publicerad av Föreningen Svenska Läromedelsproducenter (FSL).

Facklitteratur = Icke skönlitterära utgåvor, visböcker, handböcker, debattböcker, teknisk, medicinsk, vetenskaplig etc utgåvor.

Skönlitteratur = Diktverk, romaner, noveller, prosa.

ISBN står för International Standard Book Number och innebär att varje bokutgåva enligt vissa anvisningar (standarder) skall anges med ett unikt identifieringsnummer. Genom ISBN kan varje enskilt bokverk finnas och identifieras.

Det är primärt den uppgift som sökande lämnar som gäller. Om flera upphovsmän till liknande bokverk anger olika kategorier får IR Nämnden granska frågan och kategorisera dessa på ett enhetligt sätt.

Libris

Uppgifter lämnas om titlar på författare och personnummer kan användas som urval om det finns upphovsman med samma namn. Libris anger endast tre författare, om det är fler betraktas boken som en antologi och då uppges/anges endast huvudförfattaren. Tilltryck kan också avläsas.

Genom Libris går det att kontrollera om böcker är utgivna och i vissa fall att illustrationer finns samt illustratörens namn. I Libris kan man se antalet utgivningar av samma titel och kan kontrollera med Libris hemsida vilket som är senaste utgivningsår. Det är inte säkert att alla uppgifter finns med i Libris, vilket beror på att allt inte registrerats. I de fall illustratör ej är nämnt kan frågan föras vidare till aktuellt förlag. Som upphovsman kan man själv se till att Libris blir kompletterat, gå in på www.libris.kb.se.

I vårt system skall endast svenska utgivningar omfattas, ej verk översatta till utländska eller utgivna i utlandet.

Upplaga

Vi anser att bokens upplaga spelar roll för möjligheten att bli kopierad.

Uppgift om upplaga för Läromedel finns endast hos förlag, de är restriktiva med att lämna ut denna. Tyskarna använder inte upplaga i sitt system.

På allmän utgivningen känner författaren till upplagan, men vanligtvis inte på läromedel och facklitteratur. Man kan ha en fast upplaga på läromedel och facklitteratur, med utgångspunkt i FSL statistiken, den upphovsmannen som känner till upplagan anger denna medan övriga får poäng enligt tabellens utgångsvärde.

Upplagan skall anges som senaste årets och inte som den ackumulerade upplagan. Tilltryck under de senaste fem åren kan rapporteras och skall då adderas till tidigare rapporterad upplaga.

Har ISBN ändrats skall boken rapporteras igen. Det innebär att en bok kan vara med i flera (ändrade) upplagor.

Minimi- och maximibelopp

Liksom i det tyska systemet och som i IV föreslår vi att ett lägsta och högst belopp införs. Vi har föreslagit 500 kr som lägst och 20.000 kr som högst. IR Nämnden ges uppdraget att slutligt fastställa beloppen efter det att poängsystemet testats före första utdelningstillfället. Ett system införs för den lägre gränsen innebärande att de som ligger under 500 kr räknas upp till 500 kr från de som ligger lägst. Det går till så att den som har 499 kr ”får” en krona från en som bara har en, den som har 498 kr får två kronor etc tills pengarna för de med poäng motsvarande under 500 kr är fördelade. Det innebär att denna lägre gräns, som motiveras av administrativa skäl, skjuts nedåt så att den kommer att motsvara poäng värda c:a 250 kr.

GIR har diskuterades kring ”ackumuleringsystem” eller ”uppräkningsystem” för gränsen 500 kronor. Det är vår uppfattning att det inte är någon större principiell skillnad mellan systemen. Det är också ett mål att så många som möjligt får ersättning utan att de summor som betalas ut blir så låga att de framstår som meningslösa.

Rapportsystem

Två olika källor användas för att få de uppgifter som behövs, dels BUS existerande information och dels från upphovsmännen själva. Upphovsmannen får lämna egna rapporter som komplement till vad BUS redan vet. Rapportblanketter måste därför utformas och sändas ut. Det grundläggande som skall rapporteras är bildkällan, var bilden är publicerad. Det är grunden för systemet.

Det finns områden där publiceringen är ersättningsfri enligt upphovsrättslagen och där BUS följaktligen inte har några uppgifter medan fotokopieringen i undervisningsväsendet är ersättningsgrundande.

Vilka mottagare och rapportsystem

Ersättningssystemet kommer att vara öppet för alla bildupphovsmän av en viss kategori oavsett organisationstillhörighet.

Fotokopieringsersättningen är en upphovsrättslig ersättning. Efterlevande till upphovsmän har rätt till ersättning på samma villkor som nu verksamma upphovsmän.

De kategorier av bildupphovsmän som idag är aktuella är Konstnärer, Konsthantverkare och Illustratörer.

Fördelningssystemet skulle i och för sig kunna anpassas även för fotografiska bilder, men det kräver först att en diskussion förs med fotografernas organisationer. Denna fråga är inte aktuell för GIR.

Förslag till blankett för egen rapportering.

Uppgifter om sökande:

Namn, adress, postadress, telefon, fax, epost, personnummer, yrkesverksam som, uppgift om upphovsman om rättighetshavare söker ersättning.

Uppgifter om varje bokverk:

Titel, Upphovsman till boken, Förlag, ISBN, Senaste utgivningsår, Antal bilder per Boktyp (Skönlitterär, Läromedel, Fackbok) samt Upplaga. Blanketten är bilagd.

Blanketten sänds till BUS som registrerar uppgifterna i fördelningssystemet. Vid oklara uppgifter görs kontroll mot Libris och/eller FSL läromedelslista.

BUS gör även ett tillägg i sitt nuvarande dataregister som automatiskt överflyttar uppgifter om tillstånd till böcker till IR systemet. Dessa tillstånd läggs därmed till grund för fördelning av IR.

Efter första fördelning, sänds registrerade uppgifter ut till den som är registrerade i systemet. Om inga förändringar kommer in, före kommande fördelning, godtas uppgifterna och ingen ny ansökan behöver göras.

Internationell fördelning

Fördelningen mellan svenskt och utländskt material sker genom att utgivningslandet efterfrågas i BONUS statistiska undersökningar. Metoder för utväxling av ersättningar baserade på denna information finns. Det är därför ingen fråga för IR.

Datateknik

För att kunna genomföra en individuell fördelning måste modern datateknik tas till hjälp. BUS kunskaper och erfarenheterna från IV är goda. Kostnaderna är hanterliga eftersom det sker som påbyggnad på existerande datasystem, även om de initialt är höga.

Kostnader

Det är svårt att ange de exakta kostnaderna för ett individuellt system. Ofta är startkostnaderna högre medan de sjunker när systemet väl är i full drift. Kostnaderna för systemet delas mellan de ingående organisationerna i proportion till fördelade medel. Kostnaderna får ej överstiga 10% av fördelade ersättningar under de första tre åren.

Följande kostnadsberäkning har gjorts:

Datasystem	150.000 kr
Personalkost	150.000 kr
Blanketter, porto mm	50.000 kr
Totalt	350.000 kr

Vi har angivit att kostnadsavdraget totalt sett inte får överstiga 10% per år genomsnittligt för de första fem åren. Realistiskt sett blir första året dyrast främst genom att kostnaderna för inmatning av uppgifter kommer här. Datorprogram och maskiner mm får skrivas av enligt normala regler.

Kostnaden får enligt GIR:s mening inte överstiga 10% i snitt under en tre års period. En budget skall göras under 2002 där kostnad för datasystem mm undersökts. Om kostnaden första året överstiger de 10% får dessa förskottas och utjämning sker över åren.

BUS måste särredovisa kostnaderna i bokföringen och dessa skall kunna vidimeras och kontrolleras. Frågan om s.k. overhead kostnader skall diskuteras när budget studeras.

Kostnadsavdrag som finansiering av IR kostnaden

Finansieringen sker genom ett kostnadsavdrag, dvs högst 10%, på den summa som utbetalas till upphovsmannen. Det är ett bra sätt att kunna hålla en rationell kontroll över vad den verkliga kostnaden för IR är. Genom kostnadsavdraget kan man mäta nyttan i förhållande till kostnaden.

Reservation för felaktigheter

Reservation om 100.000 kr görs av utbetalningsbara medel vilket skall täcka felaktigheter från BUS sida avseende inmatningar eller misstag i bedömningen av ansökan. Inga andra situationer täcks av reservationen, t.ex. att man inte anmält sig till systemet i tid, att man missat en bok eller att sökande angivit felaktiga uppgifter som missgynnat en som sökande etc. Detta ansvar ligger på den enskilda upphovsmannen.

Kollektiva medel

Genom förslaget tas ersättning från de kollektiva användningsområdena. Möjligheter finns att fortsätta med kollektiva fördelningar eftersom IR inte kommer att ta i anspråk alla tillgängliga ersättningar. Varje organisation får överväga hur de uppnår en balans mellan de kollektiva användningsområdena och den individuella fördelningen.

Pengar in i fördelningssystemet.

Vi har maximerat det till ersättningen för kopiering ur böcker. Sammantaget blir det drygt 5 Mkr. Vi diskuterade att en lämplig startnivå vore att ta c:a 65% av denna ersättning till fördelningen för att senare efter utvärdering ta ställning till om denna nivå skall ökas.

Modellen är enligt följande:

1. All ersättning från skolvärdet och högskoleavtalen, men inga andra avtal/områden.
2. Endast ersättning för böcker.
3. Endast 65% av denna (m.h.t. stipendier och organisationsdrift)
4. BUS erlägger 50% av det som skall avräknas från högskoleersättning och 35% av det som skall avräknas från skolersättningen medan FST erlägger 50% från högskoleersättningen och 65% från skolersättningen.

Det innebär 52,55% av ersättningen för skola och 39% för högskola. Av den summa som framkommer avräknas 65% till IR och av detta får högst 10% nyttjas för administration. Till detta kommer 100.000 som dras för reserv.

Pengar från FST inbetalas till BUS dagarna före utbetalningen av ersättningen.

Fördelning mellan konstbild och illustration

GIR har diskuterat och tagit ställning till följande frågor vilket framgår av nedanstående.

- Skall olika ersättning förekomma mellan konst och illustration?
- Skall gjorda fördelningsöverenskommelser upphävas i IR?
- Finns det kvalitetskillnader mellan konstbild och illustration?
- Hur definierar vi en konstbild respektive en illustration?

Vi har tidigare angivit att vi skall skilja mellan tre kategorier av böcker; Läromedel (L), Skönlitteratur (S) och Facklitteratur (F). Följande tre lösningar kan ställas upp.

	Modell 1		Modell 2		Modell 3
	Rapport genom BUS	Egenrapport	”35%”	”65%”	Sammanlagd
	Konstverk (K)	Teckning (T)	K	T	K och T
L	Andel av sökande	Andel av sök	Andel av sök	Andel av sök	Andel av sök
S	Andel av sökande	Andel av sök	Andel av sök	Andel av sök	Andel av sök
F	Andel av sökande	Andel av sök	Andel av sök	Andel av sök	Andel av sök

I modell 1 skiljer man ut de bägge kategorierna verk Konstverk (K) och Teckning/illustration (T) genom att använda rapporteringssättet som urval. Rapport genom BUS innebär att de tillstånd som utfärdats av BUS, avseende böcker (L, S, F) bildar underlag för rapport till IR. Det är en blandad grupp upphovsmän, men vi väljer att hänföra den till ”konst-andelen”. De som i modell 1 sänder in rapportformuläret ersätts såsom illustration. I modell 1 har vi inte uttalat oss om vilka summor om skall tilldelas respektive rapportssystem.

I modell 2 bibehåller vi den nu existerade fördelningsöverenskommelsen mellan FST och KRO/KIF avseende pengar som utbetalas från BONUS avtal. 35/65 är i verkligheten något annorlunda eftersom högskolan har fördelningen 50/50. I denna modell har vi inte löst frågan om vilka bilder som skall tillhöra K respektive T.

I modell 3 sammanslår vi upphovsmännen oavsett konstnärlig teknik och fördelar endast efter sökande. BUS rapportssystem blir här en komplettering till formulär.

Efter diskussion enades GIR om modell tre. Det dock under förutsättning att en utvärdering sker även i denna del efter två års fördelning och att ytterligare diskussioner förs kring hur en finjustering skall kunna göras i systemet (av typ 50-bild regeln). Vi såg det också som viktigt att liksom i det tyska systemet räkna upp de som hamnar under 500 kr till detta minimibelopp genom att sätta 500 kr som en utbetalningsgräns men att de som når en viss poängnivå under denna erhåller miniminivån. (Se avsnittet minimi- och maximibelopp).

IR Nämnd

En särskild IR Nämnd skall utses av organisationernas styrelser och består av 2 från FST, 1 från KRO, 1 från KIF och 1 från BUS. IR Nämnden skall handlägga ansökningar, fatta beslut om poängtilldelning samt följa arbetet. I IR Nämnden kompetens ligger att fatta beslut om gränser och definitioner som inte behandlats av GIR. Det åligger IR Nämnden att ha goda kontakter med organisationerna. Enhällighet krävs för att fatta beslut. Ett särskilt reglemente

föreslås för IR Nämnden vilket biläggs. Till detta kommer ett särskilt avtal mellan organisationerna, bilagt.

6 Test blankett och instruktion, utvärdering.

GIR har genomfört en test av blankett och instruktion. Av c:a 50 utsända har 17 avhört varav 2 ej velat delta. Svartfrekvensen blev därmed c:a 30%. Genom svaren har en bedömning av hur instruktion och blankett uppfattades kunnat göras och dessutom har vi konstaterat att det är enkelt att koda blanketterna och sammanställa dessa till en helhet. Testet gav flera detaljinformationer som gjort att instruktion och blankett förtydligats samt att reglerna för IR blivit tydligare.

GIR föreslår att organisationerna gör en utvärdering efter två års utbetalningar. Det innebär att utvärderingen påbörjas i april 2004 och skall vara avslutad i oktober 2004. GIR har listat några särskilda frågor som skall granskas i utvärderingen:

- Hur fördelar sig ersättningen.
- Regelsystemet.
- 20.000 kr i högsta ersättning samt systemet för lägsta ersättning 500 kr.

Syftet är att utvärdera hela IR på ett brett och genomlysande sätt, att föreslå förbättringar och förtydliganden och ge underlag för ett beslut om IR skall fortsätta efter den beslutade tre års perioden och hur det då skall utvecklas.

7 Tidplan första utbetalningen

Ansökan inne 15/11 2002

Inmatning till 31/1 2003

Utbetalningsbart belopp avseende 2002 fastställs 28/2 2003

Utbetalning genomförs senast 31/3 2003

8 Förslag

Vi föreslår organisationerna besluta

att ställa sig bakom det förslag till fördelningsystem som skisserats ovan

att en IR Nämnd tillsätts enligt förslaget.

att en utvärdering görs efter två utbetalningsår med start i april 2004

att avtal mellan organisationerna tecknas enligt förslaget.

Stockholm 2002-02-18

GIR